

Almetjidie demensine sæjhta seapan daerpies årroth viehkiem utnedh akten tîjjen skîemtjelassen evtiedimmesne juktie sov iedtjh ellieslaakan gorredidh, vuesiehtimmien gaavhtan ekonomijem stuvredh jîh/jallh vihkeles sjæjsjalimmieh vaeltedh vielie persovneles tsiehkine.

Ålielatjkoe lea akte byögkeles öörnege almetjidie mah viehkiem daarpesjeh juktie sijjen iedtjh gorredidh. Fylhkenålma åeliem nammohte. Almetje jîjtje, lihke fuelhkie jallh dåaktere maahta birredh åelie nammohtamme sjædta. Tjîelten hokse- jallh sosijaaledienesje aaj bieljelimiediedtem åtna gosse veanhta naaken ålielatjkoem daarpesje.

Jis edtja åeliem akten almetjasse nammohtidh dellie dihte tjuara diagnovsem utnedh jîh viehkiem daarpesjidh. Demense maahta akte dagkeres diagnovse årroth. Maahta birredh åalien leah sjîere jîjtsevoeth, goh vuesiehtimmien gaavhtan dihte maahta saemiestidh. Gellie almetjh demensediagnovsine eah åeliem daarpesjh, dan åvteste dej lihke fuelhkie dej persovneles jîh ekonomeles iedtjh gorrede.

Dîhte mij edtja åeliem åadtjodh, edtja tjaaleldh seamadidh satne lea ålielatjkoem jååhkesjamme, gie edtja åeline årroth jîh mej laavenjassigujmie åelie edtja viehkiehtidh. Men tjaaleldh jååhkesjimmie ij leah faamosne dastegh almetje mij åeliem daarpesje, ij buektehth guarkedh mij dagkeres jååhkesjimmie sæjhta jiehtedh. Jis almetje sov dahkoeh jîh veeljemh guarkah, dihte maahta aaj saht gæssie birredh ålielatjkoe nåhka.

Saht mennie tsiehkesne almetje lea mij åeliem åadtje, dihte edtja govlesovvedh jîh nuepiem åadtjodh sov mielh jîh sjaavnjoeh buektedh. Daate aaj faamosne dejtje sjæjsjalimmide mah vaaltasuvvieh mænngan goh ålielatjkoe lea tseegkesovveme. Jis almetje mij åeliem åtna, ij nuepiem utnieh sov mielem

buektedh, edtja leavloem biejedh dan aerviedamme væljose.

Ålielatjkoe ij edtjh vijriesåbpoe årroth goh daerpies, jîh åalien mandaate ij edtjh dan åvteste vielie tjeekedh goh mij lea daerpies. Fylhkenålma vååksjede maam åelie dorje. Åelie ij maehsieh, vuesiehtimmien gaavhtan, gåetiem doekedh, löönemh vaeltedh, stöerre vadtesh vedtedh jallh aerpiem åvtelhbodti joekedidh bieielen fylhkenålma dam voestegh jååhkesjamme. Fylhkenålma maahta laavenjasse aktede åeleste vaeltedh jis åelie ij sov bööremassem darjoeh almetjasse åeline, jallh gosse daerpies jeatjah fåantoej gaavhtan. Åalien lea sjævehtsvoetediedte, men goh åelie maahta bievnedh giëse satne lea åelie jîh maam ålielatjkoe feerhmie.

Maahta gujht aaj lihke fuelhkiem, vuesiehtimmien gaavhtan gåmma/geelle/ektieårroje, maana jallh eejhtegh, åeline nammohtidh. Åejvienjoelkedassine åalien lea reeknehlåhkoediedte jîh tjuara reeknehlåhkoem seedtedh fierhten jaepien fylhkenålmese. Daate lea faamosne gaajhkesidie, bieielen åelieh gåmmebasse/geellebasse jallh jîjtse ektieårroejasse. Iemielaakan dah eah reeknehlåhkoediedtem utnieh. Åelie maahta maaksoem åadtjodh vihtiestamme åasaj mietie barkoen åvteste. Åejvienjoelkedassine dellie dihte mij åeliem åtna mij dan åvteste maaksa. Jis almetje åeline ij nuekies beetnegh utnieh, fylhkenålma maahta maaksojde maeksedh.

Jeatjah öörnegh mah eah leah ålielatjkoe, men leah seamma laaki nuelesne leah *Legalluhpiedimmie* jîh *Åvteseluhpiedimmie*.

Legalluhpiedimmie dan skîemtje almetjen lihke fuelhkide aktem byjjes maahtoem biejjieladtje ekonomeles disposisjovnh darjodh mah leah gåetien jîh jieliemassen bijre, skaehsieh,

lissiemaaksoeh jïh vielie maeksedh, bieleden åelielatjkoefaamoe (fylhkenålma) tjuara dam almetjem byjjeslaakan åeline nammoehtidh. Legaluhpiedimmien mietie lihke fuelhkie ij maehtieh stuerebe ekonomeles disposisjovnh darjodh, goh vuesiehtimmien gaavhtan eekem åestedh jïh doekedh jallh skåårvemh darjodh. Dan mearan dagkerh disposisjovnh leah daerpies, dellie tjuara dam almetjem mij edtja dam darjodh, byjjeslaakan nammoehtidh goh åelie, jallh akte luhpies åvteseluhpiedimmie tjuara gååvnesidh.

Åvteseluhpiedimmie lea akte jïjtjevyljehke privaate öörnege mij maahta alternatijvine årrodh åelielatjkose. Aktine åvteseluhpiedimmie maahtah moenedh guktie datne sïjhth dov båtijen aejkien edtja årrodh. Åvteseluhpiedimmie lea akte tjaaleldh luhpiedimmie mij jeahta guktie datne sïjhth dov ekonomeles jïh/jallh persovneles aamhtesh edtjeh

öörnesovvedh gosse ih vielie maehtieh dam jïjtje darjodh. Byöroe tjïelke vååjnesasse båtedh luhpiedimmeste guktie datne sïjhth dov iedtjh edtjeh gorresovvedh.

Dïhte maam datne luhpiedimmesne moenedh edtja dov åvteste maam darjodh, luhpiedæjja gohtjesåvva. Åvteseluhpiedimmesne maahtah moenedh gie edtja daam luhpiedimmie utnedh jïh maam luhpiedæjja edtja dov åvteste darjodh. Maahtah moenedh akte jallh jienebh edtjeh luhpiedimmie utnedh dov bieleste årrodh.

Jalhts akte åvteseluhpiedimmie lea tseegkesovveme, akte sïejhme åelielatjkoe maahta tseegkesovvedh jis krievenasse dan bïjre båata jïh åelielatjkoen krievenassh leah illeme.

Vielie bïevnesh daesnie www.vergemal.no